

حالا دیگر بحث، بحث بوف کور و آثار عامه‌پسند نیست

6 خرداد 1403

درست همان زمانی که صادق هدایت از شاهکارش (بوف کور) فقط پنجاه جلد چاپ کرده و کسی نمی‌خواندش؛ نویسندگان رمان‌های عامه‌پسند مخاطبان گسترده‌ای دارند که برای خواندن آثارشان لحظه‌شماری می‌کنند. آثاری که مخاطب زیاد باعث ماندگاری آنها نمی‌شود.

بوف کور جاودانه می‌گردد و آن آثار با گذر زمان فراموش می‌شوند. اما آن جاودانگی و این فراموشی به معنای تاثیر بیشتر یا کمتر هیچ کدام نیست. نکته مهم هم همین است.

رمان‌های عامه‌پسند (فیلم‌های عامه‌پسند، موسیقی عامه‌پسند و...) برآمده از خواست مخاطب عام از او تاثیر می‌گیرد، اما بر او هم تاثیر می‌گذارد. نه تنها بر او بلکه بر اقتصاد، سیاست، جامعه و... هم تاثیر می‌گذارد. تاثیر مهمی که به گمانم بسیاری از روشنفکران، منتقدین، هنرمندان و... که طرفدار آثاری نظیر بوف کور هستند از آن غافل ماندند. غفلتی که شکاف میان توده مردم و طرفداران افکار نو، اصلاح‌طلبانه و ساختارشکن را بیشتر و بیشتر کرد. بیشتر شدن این شکاف هم به نفع تحول نبود. مخاطبان عام انتخاب خودشان را می‌کردند و نویسندگان خاص راه خودشان را می‌رفتند.

تاریخ هنر نشان داده این تکراری نتایج درخشانی هم داشته است. اما با کمی دقت در می‌یابیم در دنیای واقعی و در عرصه هنر، اقتصاد، سیاست و جامعه این نتایج درخشان کم اثر یا اگر درست‌تر بگویم اثرش زمانبر بوده! توده در دنیای واقعی، تحت تاثیر باورها و سلیقه خودش و تبلیغاتی که به فهمش نزدیک باشد قرار گرفته و نسبت به آثار هنری، اتفاقات اجتماعی، رویدادهای اجتماعی و... عکس‌العمل نشان می‌دهد. عکس‌العملی که هنر، سیاست و اقتصاد را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد و سرنوشت جامعه را در کوتاه‌مدت و به تبع آن بلندمدت مشخص می‌سازد.

حالا دیگر بحث، بحث بوف کور و آثار عامه‌پسند نیست. مساله، مساله سرنوشت و آینده کشور است. گمانم برای عبور از دنیایی که به تعبیر هدایت رجاله‌ها می‌سازند باید بیش از همه به عوام نزدیک شد. در اینکه نمی‌توان از امثال هدایت خواست اثری همانند آثار مستعان، حجازی، اعتمادی و... بنویسد، چراکه هم دنیای ادبیات ضرر می‌کند و هم هدایت نمی‌تواند و اگر هم بتواند گوش نمی‌کند، اما اگر طرفدار بوف کور و هدایت هم باشیم باید بدانیم درک انتخاب عامه مردم و چرایش در تمام عرصه‌ها مهم است. باید به سلیقه، خواست و باورهای مردم عامی نزدیک‌تر شویم.

**حسن لطفی